

DISZCIPLÍNÁK TALÁLKOZÁSA:
NYELVI KÖZVETÍTÉS A XXI. SZÁZADBAN

DISZCIPLÍNÁK TALÁLKOZÁSA: NYELVI KÖZVETÍTÉS A XXI. SZÁZADBAN

Szerkesztette
SZOTÁK SZILVIA

A HITELES FORDÍTÁS KULCSA
ALAPÍTVÁ 1869

© Szerzők és Szerkesztők, 2019

© Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda, 2019

The Meeting of Disciplines: Language Mediation in the 21st Century
Diszciplínák találkozása: nyelvi közvetítés a XXI. században

Editor/Szerkesztette: Szoták Szilvia

Reviewers/Recenzensek:

Dr. Klaudy Kinga

Dr. Nádor Orsolya

Dr. Tamás Dóra Mária

Revisers/Nyelvi lektorok:

Paul Morgan

Dr. Szoták Szilvia

Technical editor/Műszaki szerkesztő: Virág Péter

Cover design/Borítóterv: Kondacs András

Printed by/Nyomdai kivitelezés: Gravus Kft.

ISBN 978-615-00-4658-7

TARTALOM

Előszó (SZOTÁK SZILVIA)	7
Bevezető (NÉMETH GABRIELLA)	9

I. TANULMÁNYOK A JOGI SZAKNYELVI KÖZVETÍTÉS TÉMAKÖRÉBŐL

DETLEV W. BELLING: Mercy in German Law.....	19
GÁSPÁR ENDRE – SOMSSICH RÉKA: Nemzeti jog nemzetközi térben, avagy terminológiai és stilisztikai dilemmák a magyar joganyag angol nyelvre fordítása során	28
TÓTH JUDIT: Mózes szarvai – a jogalkotásban	42

II. A FORDÍTÁS ÉS A TOLMÁCSOLÁS KUTATÁSA

DUDITS ANDRÁS: A fordításpecifikus metanyelvi ismeretek szerepe a professzionális fordításban.....	57
ILDIKÓ HORVÁTH: Language Mediators as Professional Bilinguals	72
OXANA YAKIMENKO: Providing Communication Between People Belonging to Different Civilisation Patterns.....	92

III. TANULMÁNYOK A FORDÍTÁS ÉS TOLMÁCSOLÁS GYAKORLATÁBÓL

CSÖRGŐ ZOLTÁN: Helységnevek a nyelvi közvetítésben	101
PUKLUS MÁRTA: A tárgyalóteremben zajló tolmácsolás két aspektusa egy empirikus kutatás tükrében	111
ROBIN EDINA: Munkaharmónia a fordításszolgáltatásban, avagy a lektorálás etikai kérdései.....	120
SERESI MÁRTA: A tolmácsolás szakmai standardjainak kialakulása és érvényesülése a gyakorlatban	135
SLAĐANA MILINKOVIĆ: Translating Degrees and Academic Titles Abbreviations: Challenges and Perspectives	146
NORMAN WEISS: The German Translation Section in the United Nations: History, Tasks and Challenges	168

IV. A FORDÍTÁSTUDOMÁNY ÉS A TERMINOLÓGIA ÉRINTKEZÉSE

ELENA CHIOCCHETTI: Legal Comparison in Terminology Work: Developing the South Tyrolean German Legal Language	175
DOBOS CSILLA: Intralingvális fordítás és szaknyelvi terminológia	186
FISCHER MÁRTA: A terminológiai kompetencia fejlesztési lehetőségei, különös tekintettel a terminusok felismerésére	197
FÓRIS ÁGOTA: Új tendenciák és módszerek a fordítási folyamatban: a terminológia és a dokumentáció szerepe	211
HORVÁTH PÉTER IVÁN: Hiteles fordítás és terminológia – 1000 szó tükrében	220
SZOTÁK SZILVIA: Értjük egymást? Oktatásterminológiai különbségek a magyar–magyar kommunikációban	247
TAMÁS DÓRA MÁRIA: A IUSTerm jogi és közigazgatási terminológiai adatbázis háttérmunkálatainak tapasztalatairól	260
TÓTH GABRIELLA: Magyar büntetőjogi szövegek olasz nyelvre fordításakor felmerülő terminológiai kérdések	282

V. A FORDÍTÁS ÉS TOLMÁCSOLÁS OKTATÁSA TÉMAKÖRÉBŐL

VIKTOR ZACHAR: MA in <i>Translation and Interpreting</i> – The First 10 Years	297
LEHOCKI-SAMARDŽIĆ ANA: A szakfordításkurzus tervezése és oktatása	306
LESZNYÁK MÁRTA: A szociális kompetencia vizsgálata fordító- és tolmácsképzésben részt vevő hallgatók körében	315
Tárgymutató	329

ELŐSZÓ

A Diszciplínák találkozása: nyelvi közvetítés a XXI. században címmel szerkesztett kötet kiadásával az a célunk, hogy méltóképpen megemlékezzünk azokra a nagy elődeinkre, akik az elmúlt 150 évben előmozdították a magyar fordítás és tolmácsolás ügyét, amely nemcsak a mindennapi ügyfélkezelésben merült ki, hanem egyszerre jelenti a közszolgáltatásigot, a szakmai-tudományos háttér megteremtését, és a szakterületen dolgozók továbbképzésének kidolgozását.

2019-ben ünnepeljük az állami fordítószolgálat 150. évfordulóját, azt felidézve, hogy 1869. március 25-én, az Osztrák–Magyar Monarchia idejében, az akkori miniszterelnökségen belül megalakították az első fordítóosztályt. Ma az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda Zrt. látja el az állami fordítószolgálat feladatait az Igazságügyi Minisztérium felügyeletével.

A 150 esztendő egyfajta számvetésre is lehetőséget ad. A jeles évfordulóra készülve áttekintettük a fordítás és tolmácsolás feladatkörének változásait, s igazoltuk, hogy ebben a folyamatban egyszerre van jelen a 150 éves szakmai hagyományok ápolása és a 21. századi digitális kihívásoknak való gyors és hatékony megfelelés. A 150 esztendő alatt – az első Központi Fordító Osztály vezetői, majd utódaik is – különös hangsúlyt fektettek a minőségre, a magas színvonalon végzett szakmai munkára. Az OFFI fordítói és tolmácsolásai koruk kiváló és megbecsült szakemberei voltak, akik igen magas nyelvi kompetenciákkal bírtak, s gyakran egyetemi katedrán is oktatták az ifjúságot, és adták át tudásukat, vagy nemzetközi színtereken töltötték be tanácsadói munkakört. Volt olyan időszak a az OFFI-nak – például Szappanos Géza vezetése alatt –, amikor a kollégák akár többhetes külföldi szakmai tanulmányutakon ismerkedhettek meg az egyes országok fordítói gyakorlatával és iratmintáival, ezzel bővítve a nagy múltú fordítóiroda dokumentációs tárát, s növelve az OFFI munkájának minőségét.

A cím – *diszciplínák találkozása* – szó szerkezetével arra szeretnénk utalni, hogy az OFFI-ban napjainkban folyó összetett tevékenység interdiszciplináris megközelítést kíván, hiszen számos tudományág és szakma kapcsolatban áll a fordítás és tolmácsolás, valamint terminológia kérdéskörével. Ezért a szerzőink is különböző szakmák képviselői, akik között elméleti és gyakorlati szakembereket egyaránt találunk. Kötetünk éppen attól olyan sokszínű, hogy a tanulmányok különböző országokból származó szerzői egyrészt azon túl, hogy legújabb kutatásuk ismertetésével tiszteltek meg minket, különböző aspektusból járják körbe a fordítástudomány, a tolmácsolás, a szaknyelvek és a közigazgatás, valamint a terminológia különböző területeit.

A kötetben kísérletet tettünk a tanulmányok tematikus csoportosítására. Így jött létre a jogi szaknyelvi közvetítés kérdéskörét érintő tanulmányok (Belling, Gáspár–Somssich, Tóth) és a fordítás és tolmácsolás kutatását érintő tanulmányok köre (Dudits,

Horváth–Yakimenko), illetve a fordítás és tolmácsolás gyakorlatával foglalkozó írások csoportja (Csörgő, Puklus, Robin, Seresi, Milinković, Weiß). Három szerzőnk (Zachar, Lehócki, Lesznyák) a fordítás és tolmácsolás oktatását (problémák, kihívások és kompetenciák) taglalja írásában. A tanulmányok külön szerzői csoportja járja körbe több oldalról a terminológia és a fordítástudomány kapcsolatát (Chiocchetti, Dobos, Fischer, Fóris, Horváth, Szoták, Tamás, Tóth). Az írásokból az is kiderül, hogy a terminológia egyszerre innovatív és kodifikációs tevékenység, amely szoros kapcsolatban van a szaknyelvi regiszterekkel és a többnyelvűséggel. Ugyanakkor része kell hogy legyen a nyelvstratégiai tevékenységnek is – hozzáteszem a fordítás és tolmácsolás ügyének is –, mert csakis tudatos és konszenzusos nyelvtervezési folyamat eredményeképpen jöhet létre különböző nemzeti nyelvek – jelen esetben a magyar nyelv – egységes, egyértelmű és használható terminológiai adatbázisa.

Szeretném hangsúlyozni, hogy ez az OFFI életében jelentős évforduló számos feladatra, kihívásra is ráirányítja a figyelmet. A fordító és a tolmács szerepét a gyors ütemű digitális fejlődés tapasztalhatóan alakítja, formálja és könnyíti is. Láthatjuk azonban, hogy a nyelv, a nyelvhasználat – ahogy az OFFI tevékenységi körét is – az élet minden területét áthatja. Nemzeti nyelvünk, anyanyelvünk fejlesztése, versenyképességének megtartása tehát közös ügyünk, ahogyan az OFFI életét meghatározó igazságügyi, jogi versenyképesség fejlesztése is.

Végül köszönetemet szeretném kifejezni szerzőinknek, akik időt szántak arra, hogy írásukat ünnepi kötetünkbe elküldjék. Tisztelettel szeretném megköszönni a szakmai lektori munkát Klaudy Kinga professzor asszonynak (ELTE), Nádor Orsolya habilitált egyetemi docensnek (KRE) és Tamás Dórának, az OFFI vezető terminológusának. A nyelvi lektorálásért Paul Morgan egyetemi oktatót illeti köszönet. A kötet azonban nem lenne ilyen igényes Kondács András kreatív ötletei, Németh Gabriella vezérigazgató, valamint Quirin Benigna, Bói Krisztina, Kocsy Roberta és Virág Péter támogató munkája nélkül.

A SZERKESZTŐ

BEVEZETŐ

NÉMETH GABRIELLA

Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda
Vezérigazgató

1869. március 25-én megalakult az első fordítóosztály

150 éve annak, hogy 1869. március 25-én a Magyarországi Rendeleték Tárában megjelent a m. kir. belügyministeriumnak 1869. évi mart. 25-én 277. szám alatt kelt, valamennyi törvényhatósághoz intézett értesítvénye arról, hogy „*a magyar királyi miniszterelnökségnél egy központi fordítói osztály állíttatott fel*” és „*a fordítások díjak mellett eszközöltetnek*”.¹ Azt követően történt eme értesítvény kiadása, hogy a magyar királyi minisztertanács 1868. október 13. napján tartott ülésén 1. napirendi pontként elfogadta Kandó Kálmán miniszteri tanácsos előterjesztését a miniszterelnökségnél szervezendő központi fordítási osztályra vonatkozóan.² Az OFFI 2018-ban részletes levéltári kutatásba kezdett annak érdekében, hogy méltóképpen emlékezhessünk meg szakmai elődeink egykori munkájáról. Számos okirat tanúskodik szakmai jogelőd szervezetünk tevékenységéről, szervezeti felépítéséről, legfontosabb munkáiról és vezetőinek hitvallásáról. Az első fordítóosztályon összesen hét fő dolgozott: öt fordító, egy hivataliszt és egy szolga.³ A gyöngybetűkkel írt rendelet az Országos Levéltárban tanúskodik arról, hogy a pesti egyetem szakmailag elismert, köztekintélynek örvendő filológiai professzorára, Ferencz József-re bízta akkor a feladatot, aki 1878-ban bekövetkezett haláláig volt a Központi Fordító Osztály vezetője.⁴

E kutatómunka során kiviláglott, és egyben vigasztaló volt számunkra, hogy az állami fordítást végző szolgáltató – legyen az központi fordítóosztály vagy részvénytársaság – akkori és mostani problémái hasonlóak. Már ebben az időben is minden miniszteriumnak volt külön fordítói csapata vagy olyan alkalmazottja, aki beszélt idegen nyelveket, és le tudott fordítani szövegeket, ha gyors munkára volt szükség. (Mai ismereteink szerint is számos intézménynél, minisztériumnál vannak fordító vagy tolmács tevékenységre hadra fogható kormánytisztviselő munkatársak, és ezért egy-egy fordítóirodai felmérésben, piackutatásban a teljes fordítói szolgáltatói kör nem feltérképezhető az

1 Forrás: Magyarországi Rendeleték Tára 1869. II. március 25. https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1869/?pg=239&layout=s (Letöltés: 2019. január 7.)

2 https://www.eleveltar.hu/web/guest/bongeszo?ref=TypeDeliverableUnit_91c86d02-d4b4-4356-852a-79efc3a9f912&tenant=MNL (Letöltés: 2018. november 27.)

3 In: Magyarországi Rendeleték Tára 1869. II. kötet. március 25.

4 In: A 100 esztendő fordítóiroda. Budapest: OFFI. 1869: 28.

ilyen, állásban dolgozó, de önálló szolgáltatóként nem megjelenő személyi kör miatt. E „szolgáltatók” minőségbiztosítása és képzése hivatalosan ma sem megoldott.) És egykor olyan fordítói munkák miatt kellett Ferenc Józsefnek is magyarázkodnia, amit nem is az általa vezetett állami fordítóosztály végzett el. A professzor számos nyelven beszélt (magyar, latin, olasz, oláh, francia, angol, olasz, német, holland, óbolgár, újbolgár, szlovén, szerb, horvát, cseh, tót, orosz, lengyel), a Monarchia szinte minden nemzetiségének nyelvén, kitűnő szakember volt, s a közigazgatás útvesztőjében is el tudott igazodni.

Később, 1873-tól a fennmaradt levéltári iratokban is láthatóan megnyirbálták a Központi Fordító Osztály tevékenységi körét, amikor Szláv József miniszterelnök Kandó Kálmán miniszteri tanácsos közvetlen felügyelete alá helyezte ezt a szervezeti egységet.⁵ És bár az első fordítási osztály magas színvonalon teljesített, az itt dolgozók tudományos felkészültséggel is rendelkező személyek voltak, munkájukat elismerték, hiszen titkári, fogalmazói besorolás szerint kapták bérüket, mégis – miután formailag ugyan megmaradt az osztály önállósága – a későbbiekben már Kandó tartotta a kezében az ügymeneteket, s Ferencz József csak a szakmai kérdésekben dönthetett.

A központi fordítóosztály 38 év után, 1907-ben került át a Belügyminisztérium szervezetébe, továbbra is külön szervezeti egységként, osztályként tovább működtetve.⁶ A Belügyminisztérium fordítóosztálya Budapest székesfőváros területén legfeljebb 4, a vidéken pedig legfeljebb minden vármegye székhelyén és minden törvényhatósági joggal felruházott városban egy-egy felvevőhelyet létesíthetett. Így a mai OFFI ügyfélszolgálatának nyomait is megtaláltuk a kutatás során.⁷

Fordítóosztály, gazdasági iroda vagy részvénytársaság?

Láthatjuk, hogy az első 80 évben állami fordítóosztályként közszolgálati, állami költségvetési gazdálkodású szervezeti formában működött a feladatellátás, később, a második világháború után, 1949-től kezdve önálló intézménnyé alakult,⁸ az igazságügy-miniszter felügyelete alatt ugyanis létrehozták az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Irodát, amely költségvetési szerv volt, személyi és dologi kiadásairól az igazságügyi tárca költségvetésének keretében külön alcím alatt kellett gondoskodni. Az OFFI 1994-ben alakult

5 In: A 100 esztendő sz fordítóiroda. Budapest: OFFI. 1869: 26.

6 A magyar királyi igazságügy-miniszternek 9.307/1907. I. M. számú rendelete a *m. kir. miniszterelnökségben felállított fordító osztálynak a m. kir. belügyminisztériumba áthelyezése* tárgyában és a *belügyminisztériumban felállított fordító osztályról* szóló, 8.892 B. M. eln. számú körrendelettel.

7 A magyar királyi belügyminiszter 1927. évi 156.198. számú rendelete a *közigazgatási eljárásban használható hiteles fordítások a belügyminisztérium fordító osztályának szervezete és a magán-fordítóirodák működésének szabályozásáról*, amely célul tűzte ki országos hálózat létrehozását.

8 A 4234/1949. (IX. 15.) MT-rendelet alapján alakult meg az OFFI elődje, a gazdasági iroda, amely valójában átvette a fordítóosztályon dolgozó munkatársakat és az iroda eszközeit is, akik a gazdasági iroda megalakítása utánól kezdve itt látták el változatlan feladataikat. A rendelet megállapította, hogy az iroda székhelye Budapest, de a szükséghez képest vidéken is létesíthet kirendeltségeket, és a magyar címet használhatja hivatalos pecsétjén.

át állami tulajdonú gazdasági társasággá, ettől kezdve a szervezetére, működésére és díj-szabására vonatkozó normákat már nem jogszabály, hanem a tulajdonosi joggyakorló tudtával és jóváhagyásával kiadott belső szabályzatok határozzák meg, 2006 óta pedig kizárólagos állami tulajdonban álló, zártkörűen működő részvénytársaság.

Többféle modell, többféle szerep keretezte be az állami fordítószolgálat működését, mégis a szakmaiságot ugyanazok a vezérelvek jellemzik egykor és most. Az etikus működés nézőpontjából ugyanis nem lehet jelentősége annak, hogy egy adott közfeladatot vagy közszolgáltatást, így a közfeladatként ellátott nyelvi közvetítői feladatokat – mint amilyen a hiteles fordítás és az igazságügyi tolmácsolás, amelyek az OFFI fő feladatait képezik 150 évvel a fordítóosztály létrejöttét követően is – arra jogosított köztestület, kamara vagy éppen névjegyzékbe foglalt igazságügyi szakértők vagy fordítók, esetleg 100%-ban állami tulajdonban lévő gazdasági társaságban megbízott munkavállalók vagy alvállalkozók látnak-e el. Úgy is tűnhet, hogy a hetven évvel ezelőtt létrehozott Országos Fordító Iroda mint gazdasági iroda szervezeti megjelenésében „elhagyta” a közszolgáltatást, mivel önálló gazdasági entitásként került megformálásra. Ugyanakkor ne feledjük el, hogy a gazdasági iroda élén igazgató állt, akit az az illetékes miniszter (jelen esetben az igazságügy-miniszter) nevezett ki, a gazdasági iroda személyzetét az igazgató alkalmazta, akik mindannyian akkor még közalkalmazottak voltak.⁹

Magyary a közszolgálat meghatározásakor két fontos vonást emel ki: a magánjogi viszonyokkal ellentétben a közszolgálat kinevezéssel jön létre, és az alkalmazottól teljes hűséget és odaadást, a tőle telhető legjobb teljesítményt kíván.¹⁰ A közszolgálati alkalmazottak általában olyan szerveknél dolgoznak, amelyeket a köz (az állam, az önkormányzat) tart fenn részben vagy egészben (tehát költségvetési szervek), s ezek, illetve alkalmazottaik a köz érdekében vett feladatokat látják el, közszolgáltatásokat biztosítanak.¹¹ Az OFFI jelenleg zárt körű részvénytársasági formában működik, dolgozói nem kormánytisztviselők, és nem is közalkalmazottak, mégis az állam által jogszabállyal ráruházott feladatokat látják el, így közszolgálatosságának fenntartása továbbra is indokolt, és az elmúlt években sem vált szükségessé egy esetleges nonprofit jellegű vagy a korábbiakhoz hasonló költségvetési gazdálkodási működési formára visszaváltás. Tudva, hogy az OFFI munkavállalói és együttműködő partnerei a közszolgálat Magyary-féle első feltételének (kinevezés) nem felelnek meg,¹² a 2014–2018 között az Igazságügyi Minisztérium szakmai és

9 A gazdasági irodákról szóló 1949. évi 11. törvényerejű rendelet.

10 Magyary Zoltán 1942. Magyar közigazgatás. A közigazgatás szerepe a XX. század államában. A magyar közigazgatás szervezete és működési rendje. Budapest: Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. 387.

11 György István – Hazafi Zoltán szerk. 2018. Közszolgálati életpályák a közigazgatásban és a rendvédelemben. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 20.

12 A zrt. munkavállalói a társasággal megkötött munkaszerződés alapján és nem kinevezés alapján látják el feladataikat. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy bár az állami tulajdonú gazdasági társaság dolgozói a hatályos jog szerint munkaviszonyban állnak, és rájuk a munkatörvénykönyv szabályai irányadók, azonban a két világháború közötti Magyarországon és számos európai országban ma is közszolgálati dolgozónak számítottak, illetve számítanak, mint például a közlekedési, a csatorna- vagy a postavállalatok dolgozói.

tulajdonosi felügyelete alatt modernizált OFFI működésében továbbra is sikerült az egykori miniszterelnökségi központi fordítóosztályt is jellemző közszolgálati hűség és lojalitás kultúráját és más, tipikusan a közszolgálatot jellemző, de a magánpiaci viszonyokban nem mindig elsődleges morális elvek tudatos megtartását – pl. politikamentesség – áttemelni a napi működésbe.¹³ Hiszen a kiszolgált ügyfél és az igazságügybe vetett közbizalom oldaláról tekintve a 21. században is – a digitalizáció mindenki felé globálisan egyformán felmerülő modern követelményein túl – legalább három alapvető elvárás áll fenn a fordítóirodák, a magánszemély (ún. szabadúszó) fordítók, tolmácsok és az állami fordításszolgáltató irányába: a minőségi szolgáltatás hibátlan és etikus nyújtása; az ígért határidőben, az eljárást nem elhúzva; elérhető, arányos áron.

A fordítás mint közfeladat: piaci és közszolgálati tevékenység

Az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda Zrt. az állam által létrehozott olyan gazdasági társaság, amely állami közfeladatot lát el, és jogszabályban részletesen szabályozott tevékenysége során közhitelű, teljes bizonyító erejű közokiratot bocsát ki.¹⁴ A hiteles fordítás, a fordítás hitelesítése, a hiteles másolat készítése vagy a bíróságnak, ügyészségnek és a nyomozó hatóságnak végzett tolmácsolás az Alkotmánybíróság határozata szerint sem gazdasági tevékenység, hanem egy állami feladat ellátása, amelyet a jogi és természetes személyek díjazás ellenében vesznek igénybe. A szakfordításról és a tolmácsolásról szóló rendelet¹⁵ szerint az OFFI Zrt. a feladatai ellátása során a Magyar Köztársaság címerével ellátott okiratot (nyomtatványt) és körbélyegzőt használ. Az OFFI közfeladati köre ugyanakkor ennél még bővebb is, hiszen a fordítói és tolmács tevékenységek kiegészülnek jogszabályfordítással,¹⁶ lektorálással és egyes állampolgársági ügyekben végzett nyelvi szakértői tevékenységgel is.¹⁷ A közfeladatok köre természetesen változhat, így például az OFFI által épített jogi- és közigazgatási terminológiaépítő tevékenység is reményeink szerint egyszer majd bekerülhet a 2019-ben felállítandó közfeladat-kataszterbe is. Mindemellert folyamatosan meg kell felelni a gazdasági társaságokra irányadó törvényi, pénzügyi, etikai elvárásoknak is.

Íme, szépen kiviláglik a kedves Olvasó előtt, hogy mennyi fajta probléma vetődhet fel egy fordításszolgáltatói működésben, legyen szó bármilyen szervezeti formációról. Hiszen a jogszabályok által bekeretezett működésben jogértelmezési kérdések napi szín-

13 Amely nemcsak az Igazságügyi Minisztérium mint alapítói joggyakorló által jóváhagyott több évet átfogó intézményfejlesztési stratégia egyes célkitűzéseiben manifesztálódik, hanem az OFFI saját hatáskörében megújított szakmai etikai kódexén keresztül is megvalósul.

14 354/B/1995. AB-határozat.

15 24/1986. (VI. 26.) MT-rendelet és végrehajtásáról szóló 7/1986. (VI. 26.) IM-rendelet 5. § (6) bekezdése.

16 10/2015. (V. 29.) IM rendelet 4. § és a 338/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet 2.§ (4) bek.

17 1993. évi LV. tv. végrehajtására kiadott 125/1993.(IX. 22.) Korm. rendelet 13/A. §.

ten felmerülnek, szükség szerint bizonylati és okiratismereti dilemmákra kell választ adni, a közigazgatási kérdésektől sem mentes a mai OFFI működése, nyelvi ellenőrzési vagy gazdálkodási kérdések, szakmai minősítési elvek kialakításának feladatellátási kockázatai folyamatosan kezelendő, és még sorolhatnánk. A szervezet mindenkori vezetői előtt gazdálkodási, szabadpiaci, jogi és közigazgatási kihívások egyaránt tornyosultak és tornyosulnak ma is. Az állami fordításügy elmúlt tizenöt évtizedében a kezdeteken kívül is volt olyan, több évtizedet is felölelő időszak, amikor a szakma által nagyra becsült szakfordító szakember vezette a hiteles fordításokat végző és koordináló szervezetet.¹⁸ A nem szakfordító vezetők között pedig számosan voltak jogászok,¹⁹ e jogi tudás pedig valóban indokolt a közigazgatás említett „útvésztoínek” gyors megértéséhez, melyek az állami fordítási feladatok ellátása során felmerülhetnek, és amelyek a Miniszterelnökséghez vagy az Igazságügyi Minisztériumhoz való szervezeti összetartozással, közigazgatási vagy tulajdonosi alá- és fölrendeltséggel együtt járnak. Ilyen értelemben véve és a jog által keretezett közfeladat ellátásból is adódóan ennek az állami szervezetnek a feladatai atipikusak, és a mai szervezet vezetése sem klasszikus menedzseri állás.²⁰

A fellelhető korabeli okmányok és minisztériumi iratok beszámolóí szerint az osztály szakmai vezetőjét végtelen szomorúsággal töltötte el az 1800-as években, amikor a minőség helyett az olcsó fordításokat részesítették előnyben, s hogy az elismerés helyett olykor megszorítások következtek. Lelki közösséget érzek emiatt Ferencz József professzor úrral, mert napjainkban is a működés fókuszába a közszolgáltatóság megtartása mellett elsősorban a fordítások, a nyelvi közvetítés minőségét kell helyeznünk. Amennyiben ugyanis az állami, igazságügyi hivatásrendi szolgáltatók a feladatellátásban, a fordítás és tolmácsolás kiváló, magas minőségének teljesítésében hibáznak, ennek következtében végső soron az igazságügybe vetett közbizalom is sérülhet. Mindemellé egy modern részvénytársasági működésben további egyéb tényezők merülhetnek fel a fordítási minőségen kívül olyanként, melyek a fordítókkal és a fordítóirodával szembeni elégedetlenségre okot adhatnak. A megfelelő árképzés, a panaszkezelés, az önkéntes jogkövetés vagy az udvarias kommunikáció és a hibamentes ügyfélkezelés mind-mind ilyenként tekinthető, és az Igazságügyi Minisztérium alá tartozó állami társaságként e területeken sem vétkezhet az állami szolgáltató anélkül, hogy ne okozna hírnévromlást az őt felügyelő szaktárca irányába is. A minőségi megújítást célozta az OFFI egyik 2018. évi központi projektje, melynek sikeres voltát mi sem bizonyítja jobban, minthogy a Bureau Veritas minősítő szervezet egy alapos integrált tanúsítás végén kiadta a megfelelőségi tanúsítást arról, hogy

18 1980–2009 között Szappanos Géza elismert tolmács, szakfordító 29 évig állt az OFFI élén, aki orosz, szlovák, cseh, szlovén, horvát, illetve angol nyelven értett, dolgozott, l. <http://www.multi-lingua.hu/30ev/A-Multi-Lingua-attorest-jelentett-a-szakmaban/> (Letöltés: 2019. január 7.)

19 2010–2018 közötti vezetők esetében többségében a jogászí végzettség volt jellemző.

20 A profittermelő és a szabályos gazdálkodást és joggyakorlást segítő közgazdasági, személyzeti, kontrollíng és más tipikus menedzseri ismeretek mellett napi szinten akár több idegen nyelv ismerete is indokolt, valamint közigazgatási egyeztetési készségre és közszolgálati vezetői attitűdökre is szükség mutatkozik.

az OFFI munkafolyamatai mind az ISO 9001:2015, mind pedig az ISO 17100:2015 szabványoknak megfelelnek az országos irodahálózat egészét tekintve.

Zárógondolatok

Az állami fordítóiroda működése szép példája annak, hogy létezhet egy igényes kompromisszum a magánpiaci gazdasági társaságokra vonatkozó elvek és normák által meghatározott nyereséges működés és a közszolgálati szemléletmód között, amely akár még egy konkrét, a felek számára elsődlegesen kötelező magánjogi dokumentum, a szolgáltatás, a feladatellátás során keletkező szerződés konkrét tartalmában is megjeleníthető.²¹ És tényleges szervezeti jogutódlás nélkül, de a közszolgálatosság örök etikai elveinek megtartásával lehetséges mindazon szellemiség átörökítése, amely az 1869-es állami és magyar nyelvi tradíciókat jellemezte – például a nyelvi hagyományok ápolása, jó minőségű nyelvi tartalmak előállítás, közérthető és szép magyar nyelven írott jogi és közigazgatási iratok készítése stb. –, és amelynek megőrzése a digitális és elektronizált új világban is értéktéremtő, és nyelvi veszteségek okozásától tart távol bennünket.

150 éve annak, hogy a Magyarországi Rendeleték Tára tudósított az állami fordítóosztály létrejöttéről, és csak néhány hónapja annak, hogy az OFFI mint állami fordítószolgáltató szervezet legutóbbi intézményfejlesztési stratégiájában foglalt három nagyon fontos értékteremtő cél megvalósult:²² 1. a hazai jogi és közigazgatási terminológiafejlesztés ma már az OFFI központi feladatainak egyike; 2. a hiteles fordítások elkészültét és minőségének fejlesztését a modern digitális megoldások áthatják; 3. minde mellett pedig az OFFI Akadémia tervezett képzései támogatják az állami fordítóirodával együttműködő több mint 500 fordító, lektor, tolmács és terminológus minőségi munkavégzését.

-
- 21 Németh Gabriella: Közszolgálat és magánjog találkozása az állami fordítóiroda online általános szerződési feltételeiben. In: Horváth, Ildikó (szerk.) *TransELTE 2018*. Proceedings of the 20th International Translation Studies Conference organised by the Department of Translation and Interpreting of ELTE University (22–23 March 2018, Budapest, Hungary) / Az ELTE BTK Fordító- és Tolmácsképző Tanszéke 20. nemzetközi fordítástudományi konferenciájának előadásai (Budapest, 2018. március 22–23.). Budapest: ELTE Eötvös Kiadó (előkészületben).
- 22 OFFI Zrt. 2018 decemberében zárta le a 2016–2018 közötti időszakot átölelő középtávú intézményfejlesztési stratégiájában foglalt projekteket és célokat.

Az OFFI szakmai jogelődje, a miniszterelnökségi fordítóosztály létrejötté majd száz évvel megelőzte korát, illetve Európa hasonló intézményeit. Az egykori fordítóosztály és az utódjaként létrehozott költségvetési intézmény mint iroda²³ sem csupán a közszolgálatban foglalkoztatott hét fővel dolgozott, akkor is már a munkájukat több száz fordító segítette a maihoz hasonlatos szerződéses együttműködésben.²⁴ Az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda Zrt. tevékenységét napjainkban nemcsak a minőségbiztosítási törekvések hatják át, hanem a 2018. év szakmai mottójaként megfogalmazott „közszolgálat és biztonság” elveinek érvényesítése is. Az okiratbiztonsági, a közbizalom-biztonsági vagy éppen a GDPR-nak megfelelő adatvédelmi és adatkezelési biztonsági kérdéseket egyaránt értjük ma már a biztonságra törekvés alatt a társaság tevékenységében. És a szervezet mindenkori vezetője is végtelenül szomorú kell hogy legyen, ha olyan törekvéseket tapasztal újra és újra, melyek az olcsó és/vagy a rossz minőségű fordításban érdekeltek, így tehát Ferencz József filológiai professzor szellemi hagyománya is tovább él az OFFI célkitűzései közt.

A hagyomány és a modernitás igen jól megférnek egymás mellett, hiszen a 19. századi hagyományokra és szándékokra bátran építkezhetünk, ugyanakkor a 21. század modern kihívásaira – mint például a globalizáció, a digitalizáció vagy a technológiai fejlődés – egy 150 éves szakmai hagyományokkal rendelkező patinás állami szervezetnek is professzionálisan kell reagálnia.

23 4234/1949. (IX. 15.) MT-rendelet.

24 Az egykori belügyminisztérium fordítóosztályának alkalmazottait át kellett venni az iroda létszámba. Az iroda az igazságügy-miniszter felügyelete alá került, élén az igazságügy-miniszter előterjesztésére a magyar népköztársaság minisztertanácsa által kinevezett igazgató állt; „személyzete” kinevezett és szerződéses fordítókból, valamint a szükséges kezelő személyzetből állt, amelynek létszámát a pénzügyminiszter az igazságügyminiszterrel egyetértve állapította meg.

I.
TANULMÁNYOK
A JOGI SZAKNYELVI KÖZVETÍTÉS
TÉMAKÖRÉBŐL

MERCY IN GERMAN LAW

DETLEV W. BELLING¹

Universität Potsdam, Juristische Fakultät

E-mail: dr.belling@online.de

A kegyelem a német jogban. Kizárólag az isteni kegyelem emelkedik felül a jogon. Felülmúlja a világi normákat és ennélfogva a jogot is. Emlékezzünk a tékozló fiú példabeszédére, aki feltételezhetően „nem megérdemelten” kapta meg az áldást az apján keresztül. A világi kegyelmet viszont esendő emberek osztják. Emlékezzünk Pilátusra, aki az ügytől teljesen független okokból kifolyólag, ugyanakkor a saját érdekében tagadta meg a kegyelmet Jézus Krisztustól. A világi kegyelemnek tehát a jogon belül kell megvalósulnia. Ehhez viszont jogi felülvizsgálat kell, másképp nem létezhet megfelelő védelem az emberi esendőséggel szemben. A kegyelem hatalmának gyakorlására kinevezett köztisztviselők általában saját belátásuk szerint döntenek. Ugyanakkor a kérvényező jogai sérülnek, ha a kegyelem jogával önkényesen visszaélnék. Ebben az esetben a jogállamiság, az emberi méltóság és egyenlőség alapelvei (a német alkotmány 1. és 3. cikke) szerinti kegyelemről való döntés joga sérül. Ez magában foglalja a kegyelemről hozott hátrányos megkülönböztetésektől mentes, igazságos és érdemi döntéshez való jogot. Az állami hatóságokat alapvető alapjogok korlátozzák; a döntésért felelős testületet ugyanezek a jogok kötik. Ezért az elutasított kegyelem jogi felülvizsgálat tárgyát képezi. A bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy a jogállamiság alábbi általános alapelveit, melyek a kegyelemről szóló eljárás során is érvényesek, tiszteletben tartották-e. Ez magában foglalja a meghallgatáshoz való jog alapelvét. A kérvényezőnek joga van ahhoz, hogy a kegyelemek megadására jogosult hatóság befogadja, és tartalmi szempontból értékelje, majd feldolgozza a kérvényét, és helyt adjon annak a kegyelemről szóló törvény alapján. Ha a kérvényező alapvető jogait sérti a kegyelemről hozott elutasító döntés, akkor lefolytatható a rendes jogi eljárás. A regionális fellebbviteli bíróság büntetőügyi részlegét nevezik ki arra, hogy objektív módon döntést hozzon.

Kulcsszavak: kegyelem a német jogban, amnesztia, jogi felülvizsgálat, a kérvényező jogai

1. The Introduction

Mercy was already practiced in pre-Christian times: among the Teutons, in the Roman Empire, in ancient Greek culture, in the Egyptian Ptolemaic Kingdom. The doctrine of

1 Professor emeritus, former Chair of Civil Law, Labour and Social Law, Faculty of Law, University of Potsdam / Evangelical Institute for Church Law at the University of Potsdam.

The manuscript contains the author's farewell lecture, held on 31.01.2018 at the Faculty of Law of the University of Potsdam, Germany. The lecture format has been retained. A more elaborated German version is available: Die Konstitutionalisierung des Gnadenrechts, in: Attila Badó (Hrsg.), Deutsch-Ungarisches Symposium, Acta Iuridica Universitatis Potsdamiensis, Band 5, ISBN 978-3-86956-428-9, Potsdam, 2018, S. 31-147, <https://publishup.uni-potsdam.de/opus4-ubp/frontdoor/deliver/index/docId/40792/file/aiup05.pdf>.

Translation by Felicitas Gotthardt, Heriot Watt University Edinburgh.

mercy plays a key role in the New Testament. As the evangelist *John* says: The law was given through *Moses*; mercy and truth came through *Jesus Christ*. Perhaps the most prominent example can be found in the biblical parable of the prodigal son. The father – who represents the Lord – was merciful towards his remorseful younger son, who returned home ragged and unsuccessful, after wasting his fortune. The father, however, invited him to the feast – despite the objections of his older, diligent, but morose and envious son. He did not believe in the mercy of his father but wanted to gain recognition through his work. Yet, divine mercy is not a merit that could possibly be decided on, for example, by labor law. It cannot be measured by humans and certainly not by legal standards.

Pontius Pilate provides another example. He rejected pardoning *Jesus Christ* in order to satisfy the enraged crowd and to keep himself from danger. For him as the person entrusted with mercy his own concerns were crucial. *Pilate* was simply human.

For centuries the relationship of mercy to law has been an exciting one. Is mercy the “overcoming of the law”? Is mercy issued before or instead of law? Is mercy “the lawless miracle within the legal world of law”? Or is mercy a part of law?

These questions are not a mere legal “hair-splitting”: If mercy – like divine mercy – is issued before or instead of law, in the place of law, then it is outside of all legal categories. Even the secular person entrusted with mercy is then no longer bound by legal conditions. He who is called to put mercy before justice does not act under the rule of law. The decision to pardon is made in total freedom from any written rules. It is free of any control. If mercy is denied because of the sex of the petitioner, his or her descent, race, language, homeland, origin, faith, religious or political beliefs, hatred, revenge, harassment or cowardice, there is no legal protection against that decision. If the right of pardon is left to the discretion of an individual, pardon could be granted at random. If, however, mercy is a part of law, then the person entrusted with pardon power is bound by the rule of law. Then the federal constitution and, if applicable, the state constitutions, would bind the person who exercises pardon power. Proscribed arbitrariness would apply. Legal action could be taken.

2. The Concept of Mercy

2.1. The (Individual) Pardon

A pardon is the mitigation or remission of legally binding long-term legal disadvantages. It takes place as an act of mercy by the person entrusted with pardon power in an individual case made with discretion.

This means that the penalty imposed after a court judgment can no longer be challenged, i.e. a final judgment, will no longer be executed or no longer be executed in full. The right to pardon does not affect the conviction; the social-ethical condemnation once-issued remains.

The German Federal Constitutional Court held that the functions of pardon power serve to provide a balance between the hardships of law, errors in the determination of judgment, and other inequities. Such hardship may arise from circumstances that have occurred after the verdict.

Another reason for a pardon is that the objective of punishment has been achieved. This is well illustrated by a Turkish case: in Erzincan, a city in eastern Turkey, an earthquake occurred in 1939, with many victims and countless casualties. Due to winter snow, all roads were blocked, and the city was inaccessible for helpers from other cities. The state prison was also destroyed, and the prisoners were able to escape. But some of the prisoners stayed and helped rescue the inhabitants of Erzincan. As a result, the parliament pardoned the prisoners who had helped. They had shown that they had reintegrated into the social community.

Pardons may also fulfill other questionable functions, for example, during the Cold War. The instrument of pardon allowed the states involved to engage in a businesslike exchange of prisoners, among them were agents like the top spies: *Alfred Frenzel, Heinz Felfe* and *Günter Guillaume*.

2.2. The Amnesty

An amnesty is to be distinguished from a pardon. It is a general pardon for an indefinite number of legally imposed, yet unenforced penalties. An amnesty can only be granted by (parliamentary) law. It is subject to the bindings of the constitution.

3. Mercy in Current Legislation

3.1. The Legal Starting Point in German Law

3.1.1. Federal Law

At the federal level the right to pardon is exercised in accordance with Art. 60 (2) of the German Constitution by the Federal President. He is in charge only if the criminal proceedings were carried out before federal courts or federal authorities from the first to the last instance.

3.1.2. State Law

3.1.2.1. The Legal Bases

Most decisions on mercy have been made under the authority of the federal states. On the state level, mercy is usually exercised by the respective Prime Minister. In most federal states, the procedure for pardon is regulated by administrative orders or ministerial decrees, the mercy codes. Such regulations already existed in the Weimar Republic, in the Nazi state and in the GDR. The primary motive for the enactment of these mercy codes is that it would “not ...correspond to constitutional principles, if the holders of pardon power could and would arbitrarily exercise an unrestricted right of pardon”. The practice of the right of pardon, “*must be decided on constant, uniform and consistent principles*”.

3.1.2.2. *The Procedure for Pardon*

The mercy codes of the federal states contain many similarities but differ in detail. Only in a few states is the convicted person granted the right of access to his file. Obligations for the holders of pardon power to justify their decisions exist in only a few single states. Not even a hearing of the convicted person is mandatory.

Formal legal remedies against rejected pardons are also not provided for in the German states. However, informal “objections” or “complaints” may be filed in almost all of them. The respective authority for pardons, usually the public prosecutor’s office, can often remedy the objections and grant pardon. If the competent authority does not grant pardon, the case is usually for the Minister of Justice to decide. There are, however, no further regulations on the appeal.

3.2. Case-law

These practices and regulations of mercy on both, Federal and State level, conforms with the settled case-law opinion of the Federal Constitutional Court (*Bundesverfassungsgericht*). The court maintains that acts of mercy are sovereign acts which are not subject to judicial review. There is no individual “right” to an act of mercy. Consequently, rejecting a pardon does not violate fundamental rights.

Decisions on mercy taken by the Federal President have remained exempt from judicial review to this day. Thus, refusal of pardon, as in the Weimar Republic, in the Nazi state and in the GDR, is not subject to judicial review.

The central authority for this position is the Federal Constitutional Court’s decision of 04/23/1969 Case 2 BvR 552/63 – a controversial holding with four judges disagreeing.

Following the reasoning of these judges, Article 19 (4) of the German Constitution – a form of ‘*due process clause*’ – requires judicial review to counteract arbitrary decisions on mercy. They argue that it would violate the fundamental principles of the rule of law and the separation of powers to deny judicial review on acts of mercy. An authority entrusted with pardon power is bound to exercise this power within the framework of the constitutional order and the limits imposed by it, in particular by the fundamental principles of individual dignity (Article 1 (3)) and the rule of law (Article 20 (3) of the German Constitution). It is accepted that the authority may, in principle, decide at his or her discretion. However, this discretion implies that a rejection of a petition for pardon may not be based on reasons that violate the values of the constitution. If the right to pardon is abused by arbitrariness, the convicted person is violated in his right to a decision on mercy according to the rule of law, i.e. the right to have a non-discriminatory and just decision on mercy as established by Articles 1 (human dignity) and 3 (equality) of the German Constitution. It is remarkable that in the case of *John Hugo*, the Constitutional Court of South Africa expressly agreed with the opinion of the dissenters of the German Court and unanimously recognized that presidential pardons are subject to judicial review.

3.3. Academic Legal Opinion

In academia, too, there is a broad spectrum of different opinions on the legal boundaries of mercy.

3.3.1. *The Opponents of Reviewability*

Even before the decision of the Federal Constitutional Court, mercy was assumed to be exempt from judicial review, due to the nature of mercy itself and the fact that power of pardon was vested in the respective heads of state. The right of pardon was considered a remnant of undivided state power reserved to the head of state, a remnant of the empire, or the *ius eminens*.

According to this opinion mercy is more than just free discretionary power, it is utterly free of any legal boundaries. Given that the right of pardon is unfettered and, in particular, not bound to follow objective justification, there is, consequently, no measure that could be applied for judicial control.

In addition, it is argued that by recognizing the State's power of mercy, the constitution has created a distinct system of "adjudication" alongside the law. Mercy is based on a different rationality. Mercy thus constitutes an alien element within the rule of law. Mercy illustrates, it is argued, the finiteness of law and may overcome the law's limitations. Mercy is a shining ray of light that breaks into the realm of law from a totally different world and makes the cool gloom of the legal world visible. Mercy opens the door for external values, such as religious mercy and ethical tolerance. Even today, a reminiscence of divine mercy can influence the rule of law as a foreign object from outside by means of the person entrusted with pardon power.

3.3.2. *The Advocates of Reviewability*

Yet, the position of the Federal Constitutional Court has also been criticized for a long time. As acts of public power, decisions on mercy should be subject to the limits of Art. 1 (3) (human dignity) and Art. 20 (3) (rule of law) of the German Constitution. The person entrusted with pardon power, as part of his or her executive power, is bound by fundamental rights as well as the rule of law. The right to have acts of mercy reviewed by the courts results from Art. 19 (4) of the German Constitution (due process), which basically excludes the possibility of non-reviewable acts of sovereignty and judicial acts of state. In particular, control of arbitrariness is mandated by the fundamental principle of equality enshrined in Article 3 (1) and (3) of the German Constitution. Otherwise, there would not be any review to ensure that the decision has not been dictated by irrational considerations. In addition, courts should be able to control whether administration has established an ongoing practice of mercy decisions and through such commitment fettered its discretion.

Despite the wide margin of discretion of those entrusted with pardon power, decisions on pardons generally, it is argued, need to be reviewable in terms of discretionary errors, such as non-use of discretion. Furthermore, this group of authors argues that the

historical preformation of pardon power cannot mean that the exercise was above the Constitution. Mercy needs to be integrated in the systematic context of current law and has to respect the prevalence of the Constitution.

A concept of mercy as a mild shower from heaven, based solely on irrational motives such as generosity, charity or benevolence cannot be reconciled with the requirements of the principles of democracy and the rule of law. Mercy thus can no longer be considered as the sovereign power of a head of state in divine office. As a people's sovereign, the head of state is a secular ruler and no longer the executor of a binding divine order of mercy. His legitimacy, based on the will of the people, make his rule to one pertaining to human law.

3.4. Position of the Author

3.4.1. Summary

With regard to the views of literature and case-law, I would like to take the following position:

Only divine mercy overcomes the law. It defies secular standards and is before law. We should remember the parable of the Prodigal Son who supposedly "undeservedly" received mercy through his father. Secular mercy, on the other hand, is administered by fallible humans. Remember Pilate, who rejected the pardon of Jesus Christ on considerations irrelevant to the case but also out of his own interests. Secular mercy must therefore be within the law. This requires judicial review as otherwise there cannot be effective protection against human fallibility.

Public officials appointed to exercise pardon power decide, in general, at their own discretion. However, the petitioner's rights are violated if the right of pardon is abused by arbitrariness. In that case it is the right to a decision on mercy according to the rule of law, according the principles of human dignity and equality (Art. 1 and 3 of the German Constitution) which is violated. This implies the right to have a non-discriminatory, just and relevant decision on mercy. Public authority is restricted by elementary fundamental rights; the body responsible for the decision on mercy is also bound to these rights. For this reason, a rejected pardon is subject to judicial review. The court must examine whether the following general principles of the rule of law, which also apply to the procedure for pardon, have been observed.

This includes the principle of the right to be heard. The petitioner is entitled to have his petition accepted and acknowledged, assessed in terms of content, processed and granted, according to the provisions of the mercy code, by the authority for pardons. If the fundamental rights of the petitioner are violated by a negative decision on mercy, the ordinary legal procedure (in Germany: §§ 23 et seq. EGGVG) can be pursued. The criminal division of the Higher Regional Court is appointed to make a decision in an objective manner.

3.4.2. *The Reasons*

3.4.2.1. *The Historical Perspective*

A deeper historical analysis shows that the exercise of the power of pardon was never able to do justice to the challenge and the ideal of the vicarious exercise of divine mercy. Oftentimes, very practical, secular, selfish, sometimes populist goals as well as objectives of political power and foreign policy were pursued by the use of pardons. An example is the pardon of the so-called “scout of peace” called *Heinz Felfe*. He was exchanged with twenty-one mainly political prisoners, among them three Heidelberg students and several severely punished BND (*Bundesnachrichtendienst*) staff members. This has nothing to do with the gift of divine mercy and compassion but is a procedure that follows the rationale of politics. Above all, a human potentate is unable to practice mercy like God. Even popes are not free from the pursuit of political power and thus equally not free of being instrumentalized.

The supporting pillar for the concept of the monarchical right of pardon is the idea that princes, kings and emperors were rulers by the grace of God, holders of law giving power and that they held the position of a lord over all laws. It was this rationale which justified them to grant dispensation from laws and by doing this to break through the validity of laws (power of dispensation). Mercy overcame law, was in place of law. The right of pardon was the reverse of law, the right to decide on whether a certain behavior was punishable. In the German National Socialist state this concept of an identity of rule-maker and pardon-giver became evident. Not only the passing of a law depended on the *Führer’s* will, he also had supremacy over the courts. The fact that both judicial and legislative power were unified in the hands of one “*Führer*” formed the basis of his pardon power.

In contrast, today’s Federal President or prime ministers of federal states are not a monarchs and thus cannot claim any dispensation power. They administer the right of pardon as representatives of the Federal Republic only and cannot claim to be original holder of the right to pardon. The content, extent and modalities of the exercise of pardon power is therefore determined not by the president or prime ministers but by the respective constitutional law. Mercy within the Constitution appears in a new light. Mercy cannot be administered instead of law, for state action is under the rule of law. Mercy is no longer the lawless miracle of a ruler exercising it in the freedom of pure lawlessness – in a supreme princely whim on some kind of happy mood, for the more beautiful decoration of jubilees, for political agitation or as a political weapon. In a republican and secular state, mercy is not an act of compassion and benevolence. Unrestricted state action – as in the ‘*Führer*’ state – is alien to the modern constitutional state. As the past shows, there is considerable risk that the boundless exercise of mercy can give way to arbitrariness. It is the aim of the Constitution to prevent this.

3.4.2.2. *The Risk of Violation of Rights*

When humans decide on mercy, the rights of the person to be pardoned may be violated by mistake or abuse. In such a case, the penalty for the petitioner continues in

contradiction to the law. The fact that mercy can be administered arbitrarily and improperly is richly illustrated in history. Even the *Reichsgericht* considered it quite possible that the officials concerned with decisions on mercy would not exert dutiful discretion regarding the general good but rather their personal advantage. Therefore, a violation of rights may occur in a decision on mercy. Irrational motives such as party-political malevolence may affect the decision. The decision to deny mercy may be based on discriminatory motives, contrary to the principle of non-discrimination enshrined in Article 3 (3) of the German Constitution. For example, the Provincial Court of Hesse considers it possible that the decision on the pardon would be affected by motives such as the petitioner belonging to a particular race or having certain religious or political convictions. If, therefore, a violation of rights is possible, then legal review should not be denied.

Above all, opponents of judicial review neglect the fact that the imperfection of the law, which is supposed to be corrected by mercy, is due to the imperfection of humans who created law. We have to take into account that those who administer mercy are no less imperfect than those subject to their grace. The imperfection of law could only be overcome by the transfer of the right of pardon to an infallible being, to God. Then there would be no need for judicial control. However, we do not have this possibility. The vicarious exercise of divine mercy by humans, however, cannot succeed due to human fallibility. To hope that by miracles or divine providence the person entrusted with pardon power will decide everything for the best is to be blind to the teachings of history. It ignores the not infrequent misuse for political power by rulers in the past. Only judicial review can make up for the mistakes of persons entrusted with pardon power. As long as violations of proscribed arbitrariness and violations of basic procedural requirements are not absolutely inevitable, then judicial review is a necessity.

The fact that there is no right to mercy is by no means contrary to the above. The decisive factor is not whether the person concerned is entitled to mercy. Independent of that, there is a formal, subjective public right to a due process and a right to dutiful conduct of the public authorities involved. The petitioner certainly has at least the formal right to arbitrary-free consideration, examination and answer to his appeal to mercy. It is the task of the judicial supervisory body to ensure the appropriate decision-making process.

3.5. Implications for Legal Policy

The necessary judicial review of decisions on mercy has further implications for legal policy:

Mercy codes in Germany certainly have had a long tradition since the end of the German Empire.

The exercise of the right of pardon must be decided on a constant, uniform and consistent basis. Therefore, the system of mercy should be governed by law or public administrative order or ministerial order.

The function of the right to pardon should be defined in a mercy code or in a specific law on mercy. It should be clarified that the decision of the person with pardon power is free but not of unlimited discretion and is subject to judicial review.

The following obligations of the person entrusted with pardon power and the following rights of the petitioner should be codified:

- The right of the petitioner to arbitrary-free consideration, examination, and answer to his application.
- The obligation of the person entrusted with pardon power investigate the facts of the case.
- The obligation of the person entrusted with pardon power to decide within a reasonable time.
- The right of the petitioner to have access to his file.
- The obligation of the person entrusted with pardon power to obtain information from experts.
- The obligation of the person entrusted with pardon power to give a legal hearing before a refusal.
- The obligation of the person entrusted with pardon power to supply a written justification of a refusal.
- The right to legal remedy for the petitioner in the event of a negative decision.
- Rules on jurisdiction of the courts.

4. The Conclusion

Divine mercy is before law, as it is commonly expressed. Governmental mercy, on the other hand, must be exercised within the law in order not to be improper or even condemnable. As part of the Constitution, pardon is not free of the Constitution. The Constitution has not endowed the Federal President with the power to act arbitrarily or to violate the law. To consider mercy as being outside or above the law would be incompatible with the constitutional balance of powers in Germany. The decision on mercy is an act of public authority. Legislative ties and restrictions on pardon power are legitimate if they are derived from the constitutional obligations and limitations of this right. There is no right to mercy, and a pardon can be denied for any reason not disapproved of by the constitution.

There is a formal individual public right to fair proceedings governed by the rule of law and a right to dutiful conduct of the public authorities involved. If these rights are violated, the petitioner has a right to judicial review.

The idea that acts of mercy are acts of sovereignty which are not subject to judicial review cannot be upheld. If the right to pardon was not subject to judicial review, it would be anachronistic and lose its legitimacy. The abuse of the right to pardon, characteristic of the monarchies and dictatorships of the past, would be difficult to prevent. The boundless exercise of mercy must be prevented from becoming arbitrariness.